

Úřad pro demokracii, lidská práva a pracovní záležitosti
Ministerstvo zahraničí USA

Zpráva o stavu lidských práv za rok 2008: Česká republika

25. února 2009

Česká republika je parlamentní demokracií s počtem obyvatel přibližně 10,2 milionu. V únoru zvolil dvoukomorový parlament podruhé Václava Klause prezidentem státu. V roce 2006 proběhly svobodné a rovné parlamentní volby. Jejich výsledkem bylo rovnoměrné rozdělení křesel v poslanecké sněmovně mezi pravé a levé strany. Po několikaměsíčním politickém patu vznikla v lednu roku 2007 koaliční vláda v čele s konzervativní Občanskou demokratickou stranou (ODS) a premiérem Mirkem Topolánkem. Civilní úřady účinně řídí bezpečnostní složky.

Stát všeobecně respektuje a chrání práva občanů, ale údajné zneužívání policejní moci není vždy dostatečně důsledně vyšetřeno a vyskytují se průtahy soudních jednání. U orgánů vymáhajících právo a soudních úředníků přetrvává problém korupce a dochází k zásahům z vysokých politických míst, které někdy vedou k předčasnému ukončení vyšetřování nebo k předání věci jinému soudu. Vyskytly se také zprávy o oficiální korupci v legislativních a výkonných složkách státu. Problémem je i nadále zneužívání dětí a obchod se ženami a s dětmi za účelem komerčního sexuálního vykořisťování a obchod s muži za účelem nucených prací. V průběhu roku neonacisté, členové krajně pravicové Dělnické strany a skinheadi napadali a obtěžovali Romy a další menšiny. Pokračuje sociální diskriminace menšin, zejména Romů, a přetrvává problém rovného přístupu ke vzdělávání, bydlení a pracovním příležitostem pro Romy.

RESPEKTOVÁNÍ LIDSKÝCH PRÁV

Oddíl 1 Úcta k osobní integritě a ochrana před:

a. Svévolným nebo nezákonným zbavením života

Nebyly zaznamenány žádné případy svévolného nebo nezákonného zabití ze strany státu nebo jeho zástupců.

V září odsoudil pražský Městský soud bývalého pražského policistu Milana Pavlise na deset let odnětí svobody za vraždu čtyřiatřicetiletého zahraničního turisty. Vražda se stala poté, co opilý policista vyprovokoval s turistou hádku, a následně jej ubodal.

Policie obvinila mladíka, člena příbramské skupiny neonacistů z vraždy člena antifašistické organizace. Vražda se stala v únoru při střetu místních neonacistů a antifašistů. Domnělý pachatel byl neonacista oblečen do německé vojenské uniformy. Svou oběť, demonstranta hlásícího se ke skupině militantních antifašistů Antifa, pobodal a mladík následkům svého zranění podlehl.

b. Zmizení

Nebyly zaznamenány žádné případy politicky motivovaných zmizení.

c. Mučení a jiné kruté, nelidské nebo ponižující zacházení nebo tresty

Zákon takové praktiky zakazuje a žádné případy těchto praktik nebyly v průběhu roku zaznamenány. Policie všeobecně nepoužívala nepřiměřené silové prostředky.

V dubnu potvrdil pražský Nejvyšší soud osvobozující rozsudek soudu nižší instance v případě policisty Tomáše Čermáka, který byl obviněn ze zneužití pravomoci veřejného činitele za napadení bývalé ředitelky Sekce pro lidská práva a rovné příležitosti Úřadu vlády ČR, Kateřiny Jacques během demonstrace v roce 2006. Jacques protestovala proti pochodu neonacistů v Praze. Jeden novinář, který byl také zadržen, útok vyfotografoval. Ministr vnitra uložil zúčastněným policistům mírnější trest (zbavení hodnosti) a uzavřel vyšetřování incidentu s tím, že nebyl spáchán žádný trestný čin.

Vláda pokračovala ve vyšetřování případů nucených sterilizací, které byly od sedmdesátých let dvacátého století prováděny zejména romským ženám. Dle zprávy ombudsmana z roku 2005 se nejvíce žalob ohledně nucených sterilizací datuje do let 1973-1991. Nevládní organizace Ženy postižené sterilizací (Women Harmed by Sterilization, WHS) informovala, že její terénní výzkumy odhalily dva nedávné případy, jeden z listopadu roku 2008 a jeden z roku 2007. Příklad z listopadu 2008 se týkal devatenáctileté ženy z Karviné. WHS shromažďovala ke konci roku další informace o tomto případu. V případě z roku 2007 sociální pracovnice oběti údajně tvrdila, že „nemá jinou možnost“ a že pokud sterilizaci nepřijme, budou její děti umístěny do dětského domova. Na konci roku hledala WHS pro tuto oběť právní zastoupení.

Ostravský krajský soud v říjnu stanovil, že tamní nemocnice je zodpovědná za neoprávněnou sterilizaci romské ženy, Ivety Červeňákové, provedenou před jedenácti lety, a přiznal ženě právo na finanční odškodnění ve výši 50 000 korun (asi 2 600 dolarů) a právo na omluvu. Nemocnice se odvolala k Vrchnímu soudu v Olomouci, který v listopadu rozhodl, že Červeňákové finanční odškodnění nenáleží, protože byla promlčena lhůta pro podání žaloby v této věci. Potvrdil však rozhodnutí soudu nižší instance, že se nemocnice musí omluvit. Červeňáková se odvolala k Nejvyššímu soudu v Brně. Příklad nebyl na konci roku dořešen. WHS dále poukázala na případy nucené sterilizace dalších asi dvaceti žen, Romek i Neromek, které byly provedeny jak před rokem 1989, tak i v devadesátých letech. Tyto případy nebyly ke konci roku dořešeny.

V roce 2007 navrhla vládní Rada pro lidská práva zaplatit každé z obětí sterilizace 200 000 korun (asi 10 400 dolarů) jako odškodné, ale vláda tento návrh zamítla. Ke konci roku vláda požádala Ústav pro výzkum totalitních režimů, aby zjistil, do jaké míry byly sterilizace před rokem 1989 projevem vládní politiky a do jaké míry za ně byly zodpovědné jednotlivé nemocnice a sociální pracovníci.

Podmínky ve vězení a v celách předběžného zadržení

Podmínky ve vězeních všeobecně splňovaly mezinárodní standardy a stát umožňoval návštěvy nezávislých pozorovatelů zabývajících se problémem lidských práv.

Ve zprávě z července 2007 vypracované na základě inspekčních návštěv v zemi v roce 2006 uvedla delegace Výboru pro prevenci (Committee for the Prevention of Torture, CPT) Rady Evropy, že přetrvávajícím problémem je přeplněnost věznic. CPT doporučila, aby v celách předběžného zadržení měl vězeň k dispozici minimálně 4 m² (tj. asi 43 čtverečních stop). Zpráva uvedla několik případů, kdy byli vězni ve věznici Valdice fyzicky a sexuálně zneužíváni jinými vězni s tím, že oslovení příslušníci vězeňské služby nebrali jejich stížnosti vážně. Zpráva také zdůraznila potřebu zajistit, aby násilní vězni byly umístovány odděleně od vězňů odsouzených za násilnou trestnou činnost.

Přestože se vláda proti některým nálezům CPT ohradila, následně mnoho z doporučení uvedených ve zprávě využila pro zlepšení podmínek ve věznicích. Například najala a vyškolila větší počet zaměstnanců, nabídla vězňům lepší práci a možnosti vyžití ve volném čase a zvýšila počet zrenovovaných zařízení. Navíc vláda poskytla školení pro zaměstnance vězení, aby byli lépe schopni chránit rizikové skupiny vězňů před násilnými spoluvězni.

V říjnu vězeňská služba oznámila, že obsazenost věznic je 107 % celkové kapacity vězeňských zařízení. Ve věznicích bylo v celé zemi umístěno 20 500 vězňů, tedy o 1 400 více, než v roce 2007. Zařízení předběžného zadržení naproti tomu přeplněná nebyla a poskytovala každému z vězňů minimální požadovaný prostor.

Vláda umožnila nezávislé monitorování podmínek ve věznicích místním i mezinárodním aktivistům v oblasti lidských práv, médiím a Mezinárodnímu výboru červeného kříže (International Committee of the Red Cross, ICRC). CPT navštívila během roku vězení i celý předběžný zadržení, ICRC nikoli. S odkazem na informace české Vězeňské služby navštívilo během celého roku vězení mnoho zástupců sdělovacích prostředků. Všechny návštěvy, o které média požádala, byly umožněny.

d. Svévolné zatýkání a vazební stíhání

Zákon zakazuje svévolné zatýkání a vazební stíhání a vláda tyto zákazy všeobecně dodržuje.

Úloha policie a bezpečnostního aparátu

Policie České republiky dohlíží na dodržování zákonů a veřejného pořádku. Orgány vymáhající právo pracují všeobecně dobře, problémem je však nadále korupce. Ministerstvo vnitra dohlíží na práci policie a zodpovídá za vyšetřování stížností na pochybení policie. Pozorovatelé se domnívají, že ministerstvo často vyšetřování prohrěšků jemu podřízených útvarů ututlalo nebo je předčasně ukončilo. V případech, jejichž vyšetřování vedla k úspěšnému stíhání, byly jen zřídka uděleny vysoké tresty.

Podle údajů Ministerstva vnitra vyšetřovala policie v prvních osmi měsících roku 43 případů korupce a 56 případů zneužití pravomoci veřejného činitele. Podle údajů Ministerstva spravedlnosti bylo za stejné období odsouzeno 36 veřejných činitelů za zločiny zneužití pravomoci

veřejného činitele, ale pouze sedm jich bylo odsouzeno k trestu odnětí svobody. Z nich pět obdrželo tresty v době trvání do pěti let a dva byli odsouzeni až na 15 let odnětí svobody. Z počtu jednadvaceti veřejných činitelů obviněných z úplatkářství byl odsouzen pouze jediný k trestu odnětí svobody na pět let.

V září ukončil pražský Městský soud jeden z dlouhotrvajících a velmi složitých procesů proti tzv. Berdychovu gangu, ve kterém šlo o spolčení mezi kriminálními živly a členy vládního útvaru pro boj s organizovaným zločinem za účelem únosu a přepadení bohatých podnikatelů a vymáhání výkupného. Vzhledem k tomu, že mnoho obviněných bylo již dříve odsouzeno v předchozích procesech za závažnější trestné činy, za které jim byly uloženy tresty s delší dobou odnětí svobody, soud již další dobu trestu nestanovil. Další podobný proces, který započal v srpnu, se soustředil na spolupráci gangu s pěti bývalými členy elitní policejní jednotky. Ke konci roku ještě nebyl uzavřen.

Zatčení a vazba

Osoby podezřelé ze spáchání trestného činu byly vždy zatýkány v souladu se zákonem a na základě zatýkacích příkazů, které se opíraly o dostatek důkazního materiálu a byly vystaveny státním zástupcem, a byly souzeny nezávislým soudem. Policie je oprávněna zadržet osobu bez vznesení obvinění na dobu 48 hodin. Během této doby má zadržený právo na právní pomoc na náklady státu, avšak nesmí kontaktovat rodinné příslušníky. Po uplynutí 48 hodin musí státní zástupce a soudce rozhodnout o vznesení obvinění, má-li zůstat podezřelý ve vazbě. Rozhodne-li soudce a státní zástupce o vznesení obvinění, může podezřelý kontaktovat rodinné příslušníky. V některých případech je soudce oprávněn rozhodnout o zadržení osoby až na dobu 90 dní, než dojde k formálnímu vznesení obvinění, aby bylo umožněno další vyšetřování trestného činu (vyšetřovací vazba). Zákon umožňuje propuštění na kauci s výjimkou některých závažných trestných činů či případů, kde se předpokládá ovlivňování svědků.

Mnoho osob, které byly CPT v roce 2006 dotázány, tvrdilo, že jim nebylo před policejním výslechem umožněno kontaktovat advokáta, nebo že byly informovány o svých právech až poté, co je vyslechla kriminální policie.

Problémem je délka vyšetřovací vazby. Podle zákona může vazba v přípravném řízení trvat maximálně dva roky, s výjimkou „zvláště závažných“ trestných činů. Podle údajů vězeňské služby byla v prvních devíti měsících roku průměrná doba pobytu ve vazbě v přípravném řízení 90 dnů. Patnáct zadržených, tedy asi 0,66 % všech zadržených ve vazbě v přípravném řízení, bylo ve vazbě po dobu delší než dva roky. Podezřelý má právo vyšetřující orgány kdykoli požádat o propuštění z vazby.

Amnestie

Prezident v minulém roce udělil z humanitárních důvodů amnestii 46 osobám.

e. Odepření spravedlivého veřejného procesu

Zákon zaručuje nezávislost soudnictví a vláda všeobecně nezávislost soudů respektuje. Účinnost soudnictví je však komplikována složitými procesními pravidly, v jejichž důsledku zůstávají některé případy po mnoho let právně nedořešeny. Politický vliv, systémové nedostatky a neexistence specializovaného vzdělání pro soudce a nedostatek prostředků také přispěly k průtahům a podryvání jejich efektivnosti. Opakovaně se objevují obvinění z důvěryhodných zdrojů z korupce v soudnictví, zejména u obchodních a konkurzních soudů. Nejvyšší politická místa také zasahovala do citlivých kauz korupce ve veřejné sféře.

Několik událostí v posledních letech podrylo důvěru v nezávislost soudnictví. Na počátku března roku 2005 odmítl prezident Klaus jmenovat dvanáct soudních čekatelů mladších třiceti let, kteří mu byli doporučeni jako způsobilí k výkonu povolání soudce. Prezident také od svého nástupu do funkce v roce 2003 pravidelně blokoval povýšení mladších soudců. Kritici jej obviňovali z toho, že jeho nejmenování mladých soudců zablokovalo reformy soudnictví, prezident však tvrdil, že mladším soudcům chybí zkušenost pro zodpovědný výkon soudcovského úřadu. V reakci na rozhodnutí soudu z června roku 2007 jmenoval Klaus všechny dříve odmítnuté mladé soudce s výjimkou jednoho, Petra Langeru, přestože v květnu v jeho prospěch rozhodl Nejvyšší správní soud.

V průběhu minulého roku bylo šetřeno několik případů pochybení soudů. Jedním z nich bylo zářijové pokračování hlavního líčení před krajským soudem s bývalým konkurzním soudcem Jiřím Berkou, který byl v roce 2005 zatčen pro obvinění ze zločinného spolčení a podvodu. Po roce 1989 byl prvním soudcem obžalovaným ve funkci ze zločinného spolčení. Byl obviněn z toho, že zločinecká skupina kolem Berky zpronevěřila domácím společnostem téměř 300 milionů korun (asi 15,6 milionů dolarů) a že Berka schválil zánik společností na základě dokumentů, o nichž věděl, že jsou padělané. Ke konci roku tento případ nebyl dořešen.

V červnu krajský střeďočeký soud v Praze vynesl rozsudek, že se bývalá nejvyšší státní zástupkyně Marie Benešová nemusí omluvit šesti nejvyšším soudním úředníkům, kteří ji zažalovali za její výroky označující je za „justiční mafii“ snažící se ovlivnit vyšetřování korupční kauzy tehdejšího místopředsedy vlády Jiřího Čunka. Skupina se odvolala k Vrchnímu soudu v Praze. Ke konci roku tento případ nebyl dořešen.

Soudní systém se skládá z okresních, krajských a vrchních soudů. Nejvyšším odvolacím soudem je Nejvyšší soud, zatímco Ústavní soud posuzuje ústavnost přijaté legislativy. Soudci jsou doživotně jmenováni prezidentem republiky na návrh ministra spravedlnosti. Senát potvrzuje soudce Ústavního soudu. Obžalovaní se mohou proti rozhodnutí okresních soudů odvolat až k Nejvyššímu soudu. Občanskoprávní případy jsou zpracovávány systémem správních soudů, nad nimiž je v soustavě umístěn Nejvyšší správní soud.

V prvních sedmi měsících roku obdrželo ministerstvo spravedlnosti na tísňové protikorupční lince pouze devět hovorů, dva z nich upozorňovaly na problém korupce státních zástupců a pět z nich obviňovalo z korupce soudce. Ve stejném období obdrželo ministerstvo 32 písemných stížností na korupční chování dvou státních zástupců, 12 soudců a čtyř dalších pracovníků soudů.

Soudní řízení

Zákon zaručuje právo na spravedlivý proces a soudy toto právo všeobecně naplňují.

Obžalovaným je přiznávána presumpce nevin. Soudní jednání jsou veřejná, ale nepoužívá se institut poroty. V závažnějších případech o vině či nevině obžalovaného rozhoduje senát soudců, samosoudce jedná v méně závažných případech. Obžalovaní mají právo být přítomni celému soudnímu jednání a mají právo na poradu s obhájcem v čase dostačujícím na vedení obhajoby. Osoby, které si obhájce nemohou dovolit, mají zajištěno právní zastoupení na náklady státu. Obžalovaní mohou konfrontovat svědky obžaloby a navrhnout svědky a důkazy obhajoby. Obžalovaní a jejich obhájci mohou nahlížet do spisů předkládaných v jejich věci státním zástupcem. Odsouzené osoby mají právo na odvolání. Zákon garantuje tato práva všem občanům.

Byly zaznamenány průtahy soudních řízení, příčinou byl především nedostatek soudců. V prvních devíti měsících roku Evropský soud pro lidská práva (European Court of Human Rights, ECHR) obdržel asi 2 400 stížností týkajících se soudního systému České republiky, zejména průtahů soudních řízení.

Politictí vězni a zadržení

V zemi nebyli hlášeni politictí vězni ani zadržení z politických důvodů.

Občanskoprávní řízení a opravné prostředky

Ústava zaručuje nezávislé soudnictví v občanských záležitostech včetně případů porušování lidských práv. Neefektivnost a nedostatek zdrojů však byly příčinou značných průtahů v jejich projednávání. Opravné prostředky zahrnují finanční odškodnění, účinnou lítost a ukončení škodlivého jednání.

Restituce majetku

Zákon stanoví restituce majetku zkonfiskovaného za komunistického režimu, jakož i restituce či náhrady židovského majetku nezákonně zabaveného v období nacistické éry. Je stále možné podávat žádosti o navrácení uměleckých děl, ale lhůta pro vymáhání jiného majetku je již promlčena. Soudy ke konci roku řešily dva závažné případy žádosti o navrácení obecního majetku v Brně a v Turnově.

Ke konci roku čekala na ratifikaci parlamentu kompromisní dohoda mezi státem a církvemi, které bylo dosaženo v roce 2007 ohledně restituce majetku církevních řádů a finanční kompenzace církvím za ztrátu jejich majetku. Dlouhotrvající spor mezi vládou a katolickou církví o vlastnictví katedrály sv. Víta ještě nebyl ukončen, očekávalo se rozhodnutí ve věci odvolání církve proti dřívějšímu rozhodnutí soudu, který určil, že katedrála je majetkem státu.

- f. Svévolné zasahování do soukromí, rodiny, do domovní svobody a do listovního tajemství

Zákon takové jednání zakazuje a vláda právo na soukromí jednotlivců všeobecně respektuje.

Na rozdíl od roku 2007 nebyly hlášeny žádné případy vystěhování Romů z jejich domovů.

Většina romských rodin, které byly v roce 2006 vystěhovány ze svých bytů ve Vsetíně a které byly umístěny do domů na Prostějovsku, měla problémy se splacením půjček na koupi domu poskytnutých městem Vsetínem. Lhůta pro zaplacení vypršela ke konci října. Přestože rodiny mohly být za neplacení vystěhovány, úředníci vsetínské radnice uvedli, že upřednostňují dosažení dohody s těmito rodinami. Město Vsetín s rodinami problém půjček neřešilo, ale ani je z domů nevystěhovalo.

Oddíl 2 Respektování občanských svobod:

- a. Svoboda projevu a svoboda tisku

Zákon zaručuje svobodu projevu a svobodu tisku a v praxi byla tato svoboda zpravidla respektována. Nezávislé sdělovací prostředky aktivně vyjadřovaly celou řadu názorů bez vnějšího omezování. Zástupci médií si však stěžovali, že slabá právní ochrana novinářů za urážku na cti vytváří atmosféru autocenzury, která odráží novináře od hlubšího investigativního zpravodajství. Během roku však nebyly zaznamenány případy vyhrožování novinářům soudními žalobami nebo jejich skutečného zahájení.

Zákon ukládá trest odnětí svobody na šest měsíců až tři roky pro osoby, které popírají zločiny komunismu nebo nacistického holocaustu. Projevy podněcující nenávist k některé rase, náboženství, třídě, národnosti nebo jiné skupině jsou také nezákonné a jsou trestány odnětím svobody až na tři roky. Během roku nebyly zaznamenány žádné podněty v této oblasti.

Svoboda internetu

Vláda neomezuje přístup k internetu ani se neobjevily zprávy o tom, že by vláda monitorovala emaily nebo chaty. Jednotlivci i skupiny mohli svobodně projevovat své názory na internetu i v emailu.

V září odsoudil okresní soud v Havlíčkově Brodě dva muže ke dvěma a ke třem letům odnětí svobody za propagaci nacismu. V letech 2003-2004 tito muži na internetu vydávali časopis *Poslední generace*, který obsahoval antisemitské články a popírání holocaustu. Některé články vyzývaly k fyzické likvidaci židů.

Podle Českého statistického úřadu udává 70 % osob mladší 55 let, že v roce 2007 internet pravidelně používali.

Akademická svoboda a kulturní činnost

Stát nijak neomezuje akademickou svobodu ani kulturní činnost.

b. Svoboda pokojného shromažďování a svoboda sdružování

Svoboda shromažďování

Zákon zaručuje svobodu shromažďování a vláda toto právo v praxi všeobecně respektovala. Vláda může zákonným způsobem zakázat taková setkání, která by podněcovala nesnášenlivost nebo nenávisť, která by obhajovala potlačování práv jednotlivců nebo která by vystavovala jejich účastníky v nebezpečí. Demonstranti musí mít k manifestaci povolení, ale policie obvykle do spontánních a pokojných demonstrací nezasahuje.

Úřady mohou zakázat koncerty, setkání nebo činnost, která podněcuje nenávistné projevy, a v minulém roce tak několikrát učinila. Například v lednu úřady odmítly vydat povolení pro pochod extrémně pravicových skupin v Plzni, ale následně akci povolily na březem. Účastníci při průchodu kolem plzeňské synagogy skandovali antisemitská hesla. V říjnu starosta Litvínova zakázal manifestaci proti romské komunitě, ale následně pochod povolil na den 17. listopadu, kdy se jej zúčastnilo asi 500 členů krajně pravicové Dělnické strany. Snahy demonstrantů odchýlit se od plánované trasy a napadnout romské sídliště zmařil policejní zásah.

Svoboda sdružování

Ústava a zákony zaručují svobodu sdružování a vláda toto právo v praxi všeobecně respektuje, ovšem s určitými omezeními. Organizace, asociace, nadace a politické strany se musí registrovat u místních úřadů nebo u ministerstva vnitra. Zákon sice zakazuje činnost politických stran na univerzitách, ale umožňuje studentům zakládat svá vlastní politická sdružení. Ke konci roku se úřady snažily zakázat krajně pravicovou Dělnickou stranu z důvodu podněcování rasové nenávisti. Případ byl podán k Nejvyššímu správnímu soudu.

V březnu potvrdil pražský Městský soud rozhodnutí ministerstva vnitra z roku 2006 o rozpuštění Komunistického svazu mládeže, protože stanovy svazu byly v rozporu s Ústavou a zejména s Listinou základních práv a svobod.

c. Svoboda náboženského vyznání

Ústava a zákony zaručují svobodu náboženského vyznání a stát tato práva v praxi všeobecně respektuje.

Systém registrace náboženských skupin je spravován ministerstvem kultury. Registrace náboženského uskupení není povinná pro výkon náboženských obřadů, ale registrovaná uskupení požívají jisté výhody ve dvoustupňovém systému, který poskytuje větším a déle zavedeným uskupením více výhod, jako například právo vyučovat ve školách. Registrováno bylo oficiálně 30 náboženských uskupení, z nichž deset požívalo statut druhého stupně a bylo jim tedy povoleno provádět výuku na státních školách.

Byly zaregistrovány také organizace jak ze židovské, tak z muslimské komunity. Malá muslimská komunita s asi deseti tisíci členy provozuje svobodně dvě muslimská centra, v Praze a v Brně. Plány na stavbu mešity v Teplicích byly pozastaveny, čeká se na předložení projektové dokumentace.

Společenské zlořády a diskriminace

Opětovně se objevovaly zprávy o společenském utlačování a diskriminaci náboženských skupin.

Odhady se sice různí, ale počet židovského obyvatelstva v zemi je přibližně deset tisíc osob. Veřejné projevy antisemitismu jsou řídké, ale po celé zemi byly aktivní malé a poměrně dobře organizované ultranacionální skupiny s antisemitskými postoji. Ministerstvo vnitra nadále proti těmto skupinám bojovalo, monitorovalo jejich činnost, rozšiřovalo spolupráci s policií z některých sousedních zemí a zakazovalo nepovolené demonstrace neonacistů a skinheadů.

V zemi působilo několik skupin, které obhajovaly násilí proti židům a jiným menšinám. Počet srazů a demonstrací extrémně pravicových skupin v průběhu roku narůstal. Odborníci na extrémistické skupiny konstatovali, že přechod od neonacistických koncertů k veřejným politickým akcím je výrazem snahy těchto skupin legitimizovat sebe sama na politické scéně před říjnovými krajskými volbami.

Během roku došlo k několika antisemitským incidentům. Policie sice vyšetřovala všechny nahlášené činy, ale zatýkala výjimečně. Účastníci březnového pochodu extrémně pravicových skupin v Plzni vykřikovali při procházení kolem tamní synagogy antisemitská hesla. Úřady pochod v lednu zakázaly, ale později jej povolily na březen.

V dubnu bylo ukradeno 824 bronzových destiček z hrobů obětí holocaustu na Národním hřbitově v Terezíně. Krátce po krádeži policie zatkla tři muže a v listopadu je okresní státní zástupce obvinil z krádeže. Pokud budou odsouzeni, hrozí jim trest až osm let odnětí svobody. Ukázalo se, že tento trestný čin nemá antisemitský podtext, destičky byly ukradeny, aby mohly být prodány do sběrný surovin. Zloději způsobili Památníku Terezín škodu 2,5 milionu korun (130 000 dolarů).

Policie při antisemitských incidentech v roce 2007 nikoho nezatkla. Nestalo se tak ani v případě únorového vandalismu a krádeže v židovském památníku pochodu smrti v roce 1945 v severočeském městě Česká Lípa, ani po březnovém zneuctění židovského hřbitova v Hranicích na Moravě, ani při nasprejování nacistických a rasistických symbolů ve městě Rychnov nad Kněžnou nebo v červencovém případu vandalismu na píseckém židovském hřbitově z 19. století.

Stát podporuje náboženskou a společenskou toleranci. V lednu se prezident Klaus a předsedové obou komor Parlamentu společně zúčastnili vzpomínkové akce na připomenutí holocaustu, která se konala v Senátu. Další političtí představitelé, včetně předsedy vlády a předsedy Senátu, se zúčastnili vzpomínkového obřadu vzdávajícího hold obětem holocaustu a úctu židovské komunitě. Stát také podporoval dialog mezi jednotlivými církvemi.

V září odsoudil okresní soud v Havlíčkově Brodě dva muže ke dvěma a ke třem letům odnětí svobody za propagaci nacismu. V letech 2003-2004 tito muži na Internetu vydávali časopis *Poslední generace*, který obsahoval antisemitské články a popírání holocaustu. Některé články vyzývaly k fyzické likvidaci židů.

Podrobněji o tomto problému pojednává Mezinárodní zpráva o svobodě vyznání za rok 2008 www.state.gov/g/drl/irf/rpt.

d. Svoboda pohybu, ochrana uprchlíků a osob bez státní příslušnosti

Zákon zaručuje svobodu pohybu uvnitř země, svobodu cestování do zahraničí, svobodu emigrace i repatriace a stát tato práva v praxi všeobecně respektuje. Vláda spolupracovala s Úřadem Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (United Nations High Commissioner for Refugees, UNHCR) a s dalšími humanitárními organizacemi při poskytování ochrany a pomoci osobám bez domova, uprchlíkům, navraceným uprchlíkům, žadatelům o azyl, osobám bez státní příslušnosti a dalším podobně postiženým osobám.

Zákon zakazuje nucený exil a tato praxe nebyla zaznamenána.

Ochrana uprchlíků

Zákon zaručuje poskytnutí azylu nebo statutu uprchlíka v souladu s Úmluvou OSN o právním postavení uprchlíků z roku 1951 a s protokolem OSN z roku 1967. Vláda zavedla systém poskytování ochrany uprchlíkům.

Zákon o imigraci a o uprchlících vymezuje seznam „bezpečných zemí původu“, z nichž přicházející žadatelé pravděpodobně nezískají nárok na udělení statutu uprchlíka. Tato úprava však žadatele automaticky nevylučuje z projednávání jejich žádosti. Žadatelé, jejichž případy byly odmítnuty, měli právo odvolat se ke krajskému soudu. Ze zákona musí krajský soud přezkoumat rozhodnutí pětičlenným senátem, který má možnost předat věc k dalšímu posouzení Nejvyššímu správnímu soudu pouze ve výjimečných případech.

Podle rozhodnutí Ústavního soudu z roku 2005 musí vláda vést jednání o azylu v jazyku srozumitelném žadateli nebo pro žadatele zajistit tlumočnicka.

Ze statistik ministerstva vnitra pro rok 2008 vyplývá, že v lednu zůstávalo nedořešeno 64 žádostí o azyl. Během roku bylo podáno devatenáct dalších žádostí. Ministerstvo vnitra udělilo v průběhu roku azyl 160 uprchlíkům, české státní občanství 69 osobám a 141 osobě udělilo doplňkovou ochranu.

Stát poskytoval ochranu proti vyhoštění nebo návratu uprchlíků do zemí, kde by byly jejich životy nebo svoboda ohroženy. V červnu vláda odsouhlasila Státní strategii přesídlení, kterou připravilo ministerstvo vnitra a která vytváří rámec pro přesídlovací programy. V říjnu byl odstartován pilotní program přesídlení 37 barmských uprchlíků, kteří do České republiky přiletěli z Malajsie.

Oddíl 3 Dodržování politických práv: právo občanů na změnu vlády

Ústava a zákony občanům zaručují právo na pokojnou změnu vlády a občané svého práva využívají v rámci pravidelných, svobodných a rovných voleb založených na všeobecném hlasovacím právu.

Volby a politická účast

Poslední všeobecné volby do Poslanecké sněmovny, dolní komory parlamentu, se konaly v roce 2006. V říjnu se rovněž konaly volby do jedné třetiny Senátu a do krajských zastupitelstev. Volby proběhly jako svobodné a rovné.

V červnu policie zastavila pro nedostatek důkazů vyšetřování podezření z úplatkářství v souvislosti s únorovými prezidentskými volbami. Vyšetřování se týkalo obvinění, které podal senátor Jan Novotný, že senátor Vlastimil Sehnal z ODS mu nabízel dva miliony korun (104 000 dolarů), pokud bude volit Václava Klause.

Jednotlivci i strany svobodně podali své volební kandidátky a politické strany působily bez omezení či vnějšího ovlivňování.

Ženy byly v politice a ve vládě zastoupeny mnohem méně než muži. Ve dvousetčlenné Poslanecké sněmovně bylo 31 žen a v Senátu s 81 křesel bylo žen čtrnáct. V patnáctičlenné vládě byly ženy dvě a pět žen bylo soudkyněmi Ústavního soudu. Dvě ženy byly zvoleny hejtmankami v říjnových krajských volbách.

Národnostní menšiny byly v politice a ve vládě výrazně méně zastoupeny. Pouze jedna osoba z etnické menšiny, Kazaška, byla zastoupena ve vládě. Jeden soudce Ústavního soudu je Slovák. Politicky se angažovalo jen málo z odhadovaného počtu dvě stě tisíc Romů. Někteří Romové byli jmenováni do státních nebo do krajských poradních sborů pro romské otázky.

Korupce ve vládě a transparentnost

Zákon trestá korupci ve veřejné sféře, avšak ne vždy je zákon účinně uplatňován. Politické tlaky a neefektivní policejní vyšetřování vedou k malému počtu stíhání vysoce postavených úředníků podezřelých z korupce. Zveřejnění původu finančních prostředků je pro veřejné činitele dobrovolné. Neexistence úspěšného postihu korupčního chování (nebo soudního zproštění viny) přispívají k obecnému rozladění obyvatel a k obavám o existenci spravedlivých trestů.

Média i nadále informovala o případech podezření z korupce. Například v lednu zastavil pražský státní zástupce vyšetřování Jana Kubiceho, bývalého ředitele policejního útvaru pro odhalování organizovaného zločinu. Kubice byl vyšetřován pro obvinění ze zneužití pravomoci veřejného činitele poté, co v roce 2006 předal Parlamentu zprávu, ve které poukazoval na propojení organizovaného zločinu s nejvyššími vládními úředníky. Obvinění proti Kubicemu byla založena na tvrzení, že zprávu vydal proto, aby ovlivnil parlamentní volby, které se v témže roce konaly.

V dubnu se Jiří Čunek vrátil na svůj post místopředsedy vlády. Čunek byl v roce 2007 zdlouhavě vyšetřován pro údajnou korupci. Jihlavský krajský státní zástupce Arif Salichov vyšetřování v listopadu 2007 zastavil pro nedostatek důkazů. Toto rozhodnutí potvrdila nejvyšší státní zástupkyně Renáta Vesecká v prosinci téhož roku. Kritici tvrdí, že kauza byla ukončena na politický nátlak. Vyšetřování a jeho závěry vedly k dalším soudním sporům, mimo jiné také k žalobě bývalé nejvyšší státní zástupkyně Marii Benešové na skupinu aktivních a bývalých vysokých představitelů justice. (viz oddíl 1 e.)

Při dalším společném vyšetřování české a švédské policie a britským Úřadem pro závažnou majetkovou trestnou činnost se objevilo podezření, že britsko-švédská letecká společnost BAE Systems/SAAB podplatila několik českých poslanců a ministerských úředníků, aby v roce 2002 získala jejich souhlas se zakázkou v hodnotě mnoha milionů dolarů na obměnu české letecké flotily. Vyšetřování podnítila reportáž švédské televize odvysílaná v únoru roku 2007. Tři osoby, které byly v té době poslanci, přiznaly, že jim byl nabízen vysoký úplatek, ale tvrdily také, že úplatky odmítly.

V září roku 2007 uvedl ministr vnitra do provozu novou tísňovou protikorupční linku, spravovanou českou pobočkou organizace Transparency International. V prvních šesti měsících provozu linku využilo 727 osob. Ve 339 případech se nahlášená korupce týkala výběrových řízení u obecních zakázek.

Zákon zaručuje přístup veřejnosti k vládním informacím a stát tento přístup v praxi umožňuje. Občané, jejichž žádost byla zamítnuta, se mohou do patnácti dnů odvolat. Mohou se odvolat také tehdy, pokud úřady nedodrží časový limit stanovený k projednání žádosti.

Oddíl 4 Postoj vlády k vyšetřování případů porušování lidských práv vedeným mezinárodními a nevládními organizacemi

V zemi působila bez zásahů státu řada českých i mezinárodních skupin hájících lidská práva. Tyto skupiny prováděly šetření případů porušování lidských práv a své nálezy publikovaly. Vládní úředníci obecně s těmito organizacemi účinně spolupracovali.

Ombudsman, formálně nazýván veřejným ochráncem práv, pravidelně navštěvoval státní zařízení, prověřoval způsob zacházení s jednotlivci a kontroloval dodržování základních lidských práv. Ombudsman vydává čtvrtletní a výroční zprávy o činnosti svého úřadu a vedle toho též zpracovává tematicky zaměřené zprávy. Ombudsman vykonává svou činnost bez zásahů státních úřadů nebo politických stran. Jeho úřad má přiměřené finanční zdroje a jeho činnost je považována za efektivní.

Oddíl 5 Diskriminace, společenské zlořády a obchodování s lidmi

Zákon zakazuje diskriminaci na základě rasy, pohlaví, postižení, jazyka nebo společenského postavení. Přetrvává však společenská diskriminace Romů a žen. Dalším problémem je i nadále obchodování s lidmi.

Ženy

Zákon zakazuje znásilnění, včetně znásilnění manželi, a znásilnění je také v praxi řádně stíháno. Zákon stanovuje trestní sazbu za znásilnění v délce od dvou do 15 let odnětí svobody. Mnoho odborníků se domnívalo, že nahlášená znásilnění jsou jen zlomkem počtu všech znásilnění, zaznamenali však narůstající počet odsouzení za znásilnění od roku 2001. Tuto tendenci připisují lepší policejní přípravě, osvětovým kampaním a lepší spolupráci policie s nevládními organizacemi. V prvních osmi měsících roku bylo nahlášeno 397 znásilnění, vyšetřováno jich bylo 243. V prvních šesti měsících roku soudy odsoudily 86 útočnicků, 26 osobám byl udělen podmíněčný trest a patnáct odsouzených obdrželo trest odnětí svobody v rozpětí od pěti do patnácti let.

Odborníci se domnívají, že násilí na ženách je mnohem častější, než je počet případů nahlášených úřadům, zejména v důsledku stigmatizace oběti v takových situacích. Sociologický průzkum provedený v roce 2006 českou Akademií věd a Univerzitou Karlovou poukázal na to, že 38 % žen bylo v průběhu svého života fyzicky zneužito svými partnery.

Domácí násilí je závažným trestným činem s trestní sazbou až do výše tří let odnětí svobody a s delšími tresty v případě přitěžujících okolností. Zlepšila se snaha úřadů vyšetřovat a stíhat případy domácího násilí. Policie prošla rozsáhlým školením v oblasti identifikace případů domácího násilí. Policie je oprávněna vykázat násilníky až na deset dní z jejich domovů. Podle zprávy vypracované nevládní organizací Bílý kruh bezpečí bylo v prvních šesti měsících ze svého domova vykázáno 343 násilníků, z toho sedm žen.

V prvních jedenácti měsících roku bylo podle statistik ministerstva vnitra nahlášeno 486 případů domácího násilí, 382 případů bylo vyšetřeno a šetření probíhalo u 108 případů. Za stejné období bylo soudně stíháno 359 případů domácího násilí. Během prvních šesti měsíců roku bylo podle statistik ministerstva spravedlnosti odsouzeno 28 osob ke dvěma až pěti letům vězení, jedna osoba byla odsouzena k patnácti letům vězení. I když ve většině případů soud dospěl k vynesení rozsudku, tyto rozsudky ve své většině neobsahovaly trest odnětí svobody. Tři čtvrtiny případů domácího násilí bylo hlášeno mezi partnery nebo manželi, oběťmi byly z 90 % ženy. Zbytek obětí byly děti. Alkohol hrál v případech domácího násilí velmi významnou úlohu.

KOORDONA, sdružení třinácti neziskových organizací, které se zabývají domácím násilím, připravila specializované manuály pro zdravotnické pracovníky a další materiály k informování obětí o jejich právech. Policie pokračovala v proškolení dalšího personálu na případy domácího násilí a spolupráci s organizacemi poskytujícími sociální služby. Řada tísňových linek a krizových center poskytuje psychologické poradenství pro oběti znásilnění a domácího násilí. Za prvních šest měsíců roku přijala telefonní linka Dona 2 034 hovorů (za stejné období roku 2007 to bylo pro srovnání 1 949 hovorů), z nichž 995 telefonátů se týkalo domácího násilí.

Zákon nezakazuje prostituci, ale místní správy ji mohou omezit nebo regulovat. Kuplířství je nezákonné. Prostituce je častá především v příhraničních oblastech a ve velkých městech. Cizinci navštěvovali Českou republiku za účelem sexuální turistiky bez rozdílu pohlaví, mezi případy sexuálních turistů bylo i několik mladistvých. Země nemá žádné zákony upravující sexuální turistiku.

Zákon zakazuje sexuální obtěžování, avšak úřady toto ustanovení účinně neprosazují, takže sexuální obtěžování je i nadále problémem. Zákon přenáší důkazní břemeno na osobu, která je z obtěžování obviněna. Odsouzeným může být udělena pokuta až do výše 70 000 korun (3 640 dolarů), mohou být propuštěni ze zaměstnání nebo jim může být uložen trest odnětí svobody.

Zákon zaručuje rovná práva mužům i ženám, včetně práva rodinného a majetkového. Ženy tvořily 43 % pracovních sil. Podíl jejich zaměstnanosti rostl rychleji než u mužů, platy žen za stejnou práci,

jakou vykonávali muži, však zaostávaly o 25 % a ženy pracovaly spíše v profesích s nižším průměrným platem než muži. Rada pro rovné příležitosti žen a mužů sleduje genderové problémy a doporučuje vládě, jak posílit rovná práva pro obě pohlaví.

Děti

Vláda obecně chrání práva a blaho dětí.

Stát zaručuje bezplatné povinné vzdělávání do patnácti let věku a většina dětí studuje dále na středních školách, avšak příležitosti pro vzdělávání romských dětí jsou omezené a často nedostačující.

Podle posledních dostupných údajů průzkumu rozvojového programu OSN z roku 2005 dokončilo základní školní docházku pouze 25 % romských dětí, ve srovnání se 73 % v majoritní společnosti. Romské děti byly v nepoměrně větší míře umisťovány do zvláštních škol, kde se jim dostalo podřadného vzdělání. V roce 2007 Evropský soud pro lidská práva v jednom případě rozhodl, že umístění dvaceti romských dětí do školy pro mentálně zaostalé žáky bylo diskriminační, protože 90 % dětí v takových školách bylo romské národnosti.

Stát pokračuje ve snaze řešit problém diskriminace ve vzdělávání romských dětí. S odkazem na zákon z roku 2005, který zvláštní školy zrušil, pokračoval v uzavírání „zvláštních“ škol a v přemisťování „pomalejších“ žáků do nových tříd se speciálním programem výuky nebo do takzvaných „praktických škol“. Nevládní organizace ovšem tvrdí, že nové speciální třídy jsou také diskriminační a jsou jen jakousi povrchní změnou starého systému. Zatímco se v některých krajích tomuto novému systému dařilo, jinde docházelo k odchodu neromských rodin, které nechtěly, aby jejich děti navštěvovaly školu s Romy. Podle studie Evropského centra pro práva Romů (European Roma Rights Center, ERRC) a Romského vzdělávacího fondu (Roma Education Fund) tvořili Romové většinu v praktických školách, které nahradily zvláštní školy. Autoři studie ovšem přiznávají také to, že romské děti byly do praktických škol mnohdy umisťovány na žádost jejich rodičů.

Zákon zakazuje násilí v rodině, sexuální zneužívání a další formy špatného zacházení s dětmi, přesto zůstává zneužívání dětí i nadále problémem. V první polovině roku policie vyšetřovala 92 případů zanedbání povinné péče nebo ohrožení výchovy. Úřady stíhaly 42 pachatelů a soudy odsoudily 35 z nich, osmi osobám byl uložen trest odnětí svobody.

Organizace sociálně právní ochrany dětí uvádějí, že úřady odebírají ročně asi 1 900 dětí z domácí péče kvůli špatnému zacházení. České i mezinárodní nevládní organizace kritizují, že v zařízeních pro nezletilé a mladistvé žije 20 000 dětí, z nich více než deset tisíc v ústavech sociální péče, téměř 7 500 v dětských domovech a nápravných zařízeních a více než 1 900 v kojeneckých ústavech.

Zákon stanoví tresty odnětí svobody za zneužívání dětí od pěti do deseti let. V říjnu bylo šest osob odsouzeno k odnětí svobody za zneužívání dětí v Kuřimi, kde byli dva malí chlapci krutě týráni svou

matkou a dalšími osobami. V září odsoudil okresní soud v Ústí nad Labem Antonii Staškovou ke 24 letům vězení a Pavla Grepla ke 20 letům vězení za vraždu pětiletého syna Staškové. V červnu policie zatkla Antonína Nováka za sexuální zneužití a za vraždu devítiletého chlapce. Novákovi hrozí doživotní vězení.

V říjnu 2007 podepsal prezident Václav Klaus zákon zakazující vlastnictví dětské pornografie, do té doby byla trestná pouze výroba a distribuce dětské pornografie.

Třebaže někteří příslušníci romské komunity uzavírají manželství před dosažením věku osmnácti let, nejsou sňatky mladistvých výrazným problémem.

Některé děti se z existenčních důvodů samy věnují prostituci, aniž by k tomu byly nuceny třetí osobou. Nevládní organizace uvádějí, že mnoho mladistvých provozujících prostituci jsou buď děti uprchlé z domova anebo odchovanci dětských domovů a systému náhradní péče. Nevládní organizace pracující s těmito rizikovými skupinami dětí přičítají tento problém do značné míry nedostatkům v systému náhradní rodinné péče, který mnohdy není schopen vybavit mladé lidi dostatečnými pracovními dovednostmi a zajistit adopci nechtěných dětí vhodnými rodiči.

Obchodování s lidmi

Zákon zakazuje veškeré formy obchodování s lidmi. Ovšem obchodování s lidmi do i ze země a v menší míře i obchodování s lidmi v rámci státu za účelem sexuálního vykořisťování a nucených prací, je i nadále problémem. Rusko, Slovensko a další země východní Evropy, stejně jako Vietnam, byly největšími zdroji obchodovaných osob. Ve většině případů jsou oběti dále obchodovány do západní Evropy a v některých případech také do Spojených států. České ženy jsou často obchodovány do západní Evropy, cizinky i české ženy a také děti jsou také obchodovány v rámci státu, zejména do příhraničních oblastí, a byly příležitostně prodávány mezi organizovanými skupinami. Malý počet mužů byl obchodován do Spojených států za účelem nucených prací. Odhaduje se, že 80 % všech obětí obchodu s lidmi vstoupilo do země legálně.

Romské ženy jsou nejrizikovější skupinou co se týče vnitrostátního obchodování s lidmi, také dívky vychovávané v ústavech sociální péče, jakož i ženy pracující jako prostitutky, patří mezi zvláště rizikové. Obchodovaným ženám je často zprostředkovateli zaměstnání slibována práce modelek, pokojských, číšnic a tanečnic. Obchodníci s lidmi si vynucují poslušnost obětí tím, že jim zabaví cestovní doklady, izolují je, zneužívají jejich drogové a alkoholové závislosti, hrozí násilím proti oběti nebo její rodině a vyhrožují oběti zatčením a vyhoštěním.

Většina obchodníků s lidmi je zapojena do organizovaného zločinu a pochází z Ukrajiny, Ruska a z Východní Asie. Domácí obchodníci pak často slouží jako spojky mezi východoevropskými obchodníky a jejich partnery ze Západní Evropy.

Tresty za obchodování s lidmi se pohybují od dvou do patnácti let odnětí svobody podobně jako tresty za znásilnění a sexuálně motivovaný útok. Obchodníky s lidmi je možno také stíhat za organizovanou prostituci a kuplířství, u kterých je výše trestu stanovena až na dvanáct let odnětí svobody.

V prvních osmi měsících roku policie vyšetřovala šest případů obchodování s lidmi, úřady zažalovaly dva obviněné a soudy odsoudily dva pachatele k trestům odnětí svobody až na pět let. V prvních osmi měsících roku bylo vyšetřováno 25 případů kuplířství a obžalováno 31 pachatelů, soudy odsoudily jednoho obžalovaného na patnáct let odnětí svobody, čtyři pachatele na pět let odnětí svobody, dva na jeden rok a udělily 22 podmínených trestů. Úřady často stíhají obchodování s lidmi podle jiných trestních ustanovení, je proto obtížné zjistit přesné údaje o počtu osob stíhaných a odsouzených za obchodování s lidmi.

Policie České republiky má v rámci Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu zvláštní jednotku pro potírání obchodování s lidmi. Tato jednotka úzce spolupracuje s partnery v Interpolu a Europolu, se zeměmi Evropské unie a dalšími zeměmi při vyšetřování a stíhání případů obchodování s lidmi.

Stát i nadále považuje boj proti obchodování s lidmi za prioritu, a proto představil již svou třetí Národní strategii boje proti obchodování s lidmi na léta 2008-2011. Ministerstvo spravedlnosti připravilo několik školení o problému obchodování s lidmi pro soudce a státní zástupce a ministerstvo vnitra poskytuje specializované školení policii. Během roku úřady pokračovaly v plnění národního plánu boje proti sexuálnímu zneužívání dětí, který byl aktualizován v roce 2006. V Chebu, městě na hranicích s Německem, kde vzkvétá sexuální turistika, byl ustanoven speciální policejní tým pro boj proti tomuto fenoménu. Meziřezortní komise pro obchodování s lidmi, ve které jsou zastoupeni představitelé různých ministerstev a nevládních organizací, se i nadále pravidelně scházela ke koordinaci činností při realizaci národní strategie boje proti obchodování s lidmi.

Obchodování s lidmi za účelem nucených prací je i nadále problémem. V rámci policejního Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu byla vytvořena zvláštní jednotka specializovaná na vyšetřování případů nucených prací. Ty se týkaly především stavebnictví. V červenci 2007 jednotka rozkryla a narušila skupinu obchodníků s lidmi, kterou vedli ukrajinští státní příslušníci. V roce 2007 byly zavedeny přísnější tresty za organizování a podporování nelegální migrace.

Stát spolupracoval s nevládními organizacemi při poskytování pomoci obětem obchodování s lidmi a při proškolení policie a vyšetřovatelů, jak nakládat s případy obchodování s lidmi a jak předat oběti do poradny. Státní orgány se účastnily vyšetřování mezinárodních případů a orgány činné v trestním řízení průběžně spolupracovaly se svými protějšky v Evropě i jinde ve světě.

Stát poskytoval psychologickou a sociální pomoc obětem obchodování s lidmi po dobu 60 dnů od okamžiku, kdy byly objeveny. Během této doby se oběť musí rozhodnout, zda bude s úřady spolupracovat nebo zda se chce navrátit do své domovské země. Oběti, které se rozhodnou

spolupracovat, mají právo na pobytová víza po dobu trestního řízení a mohou po jeho skončení žádat o trvalý pobyt z humanitárních důvodů.

Od října 2007 byly liberalizovány postupy při žádosti o trvalý pobyt pro oběti obchodování i v případě, že tyto oběti nechtějí svědčit proti pachatelům. Podle zprávy ministerstva vnitra se v prvních devíti měsících roku zúčastnilo tohoto programu 22 obětí obchodování. Tři z nich byly české národnosti, šest pocházelo z Ukrajiny, šest z Rumunska, tři z Brazílie a po jedné oběti ze Slovenska, z Ruska, z Kyrgyzstánu a z Uzbekistánu. Patnáct účastníků tohoto programu byly oběti obchodování za účelem nucených prací a sedm bylo obětmi obchodování s lidmi za účelem komerčních sexuálních služeb.

Ministerstvo vnitra i nadále spolupracovalo s Mezinárodní organizací pro migraci (International Organization for Migration, IOM) na kampani za snížení poptávky po placených sexuálních službách v příhraničních oblastech s Německem. Nevládní organizace Caritas navštěvovala školy a azylová centra, kde vedla osvětové kampaně mezi možnými obětmi obchodování s lidmi. Jiné nevládní organizace, které obdržely dotace od vlády, jako například La Strada a Rozkoš bez rizika, pořádaly semináře a distribuovaly tištěné materiály o rizicích obchodování a taktikách obchodníků s lidmi. Nevládní organizace také uspořádaly velkou vícejazyčnou informační kampaň proti obchodování s lidmi v pražské městské hromadné dopravě.

Výroční zprávu ministerstva zahraničí USA o obchodování s lidmi (Trafficking in Persons Report) je možno nalézt na www.state.gov/g/tip.

Osoby s postižením

Zákon zakazuje diskriminaci osob s postižením v zaměstnání, v přístupu ke zdravotní péči nebo jiným státním službám a toto opatření je všeobecně dodržováno. Osoby s postižením však mají problém se získáním vhodného obecního bytu a nezaměstnanost mezi nimi je vysoká.

Ombudsman a tým jeho spolupracovníků jsou povinni pravidelně navštěvovat všechny státní i soukromá zařízení, kde pracují osoby s fyzickým postižením, a prověřovat, zda podmínky, ve kterých pracují, nejsou v rozporu s lidskými právy, a usilovat o lepší ochranu proti možnému zneužívání těchto osob.

V březnu byl schválen nový vládní program pomoci osobám s postižením nazvaný Mobilita pro všechny na léta 2008-2015. Program byl připraven se spoluprací s Vládním výborem pro zdravotně postižené občany, což je stálý poradní orgán vlády. Obsahem plánu jsou opatření, jejichž cílem je zařazení většího počtu postižených osob do pracovního procesu a snížení fyzických překážek na pracovištích.

Přibližně 60 % stanic metra v Praze je přístupných pro osoby s fyzickým postižením a většina autobusů a nových tramvají byla přizpůsobena tak, aby je mohli tito občané využívat. Ovšem

většina stanic v centru města bezbariérová není. V zemi funguje 294 bezbariérových škol a 50 bezbariérových školských zařízení vyššího vzdělání, včetně univerzit.

V roce 2006 uvedl český Helsinský výbor, že v ústavech sociální péče žije více než 17 000 mentálně postižených dospělých a dětí, většina z nich v poručnictví. V mnoha případech byl poručníkem ředitel daného ústavu, což zvyšuje možnost střetu zájmů.

Rozporuplným i nadále zůstává používání lůžek s ochranou sítí pro pacienty s mentálním postižením v psychiatrických léčebnách, která někteří lidé hájící práva mentálně postižených osob označují za zbytečně krutá. V roce 2007 byla příslušná legislativa novelizována a doplněna o možné alternativy síťových lůžek. Média během roku zjistila, že pět ústavů sociální péče nadále síťová lůžka používá, ale vláda tyto poznatky zpochybnila a zahájila své vlastní šetření. Vyšetřovací tým ministerstva práce a sociálních věcí oznámil, že v těchto ústavech nezjistil přítomnost síťových ani klecových lůžek. Objevil pouze běžné postýlky se síťovanými postranicemi, které se používají pro děti v době odpočinku nebo spánku. Vrchní část postýlek nebyla zakryta a výška postranních dílů neodpovídala rozměrům klecových lůžek. Skupina také zjistila, že postýlky nebyly používány pro omezování volného pohybu. V zařízeních dlouhodobé péče zůstala síťová lůžka i nadále povolenou pomůckou jak pro dospělé, tak pro děti s mentálním postižením, kteří mohli ohrožovat sami sebe nebo ostatní.

Národnostní/rasové/etnické menšiny

Mezi menšinové skupiny v České republice se řadí Slováci, Romové, Poláci, Němci, Ukrajinci a Vietnamci. U Romů převládá nepoměrná chudoba, neza městnanost a negramotnost a diskriminace ze strany potenciálních zaměstnavatelů, místních úřadů a školských zařízení.

Latentní společenská diskriminace Romů se občas projevila násilnými útoky. Členové a sympatizanti skinheadských organizací byli nejčastějšími pachateli násilných činů proti etniku, zejména proti Romům.

Odhaduje se, že v zemi je asi sedm tisíc aktivních skinheadů, některé odhady však hovoří o mnohem větším počtu. Během roku se konala v několika městech neonacistická a skinheadská shromáždění.

Výroční zpráva ministerstva vnitra o extremismu za rok 2007 uvádí zvýšenou aktivitu neonacistů, kteří se akcí zúčastňovali ozbrojeni, důkazem čehož je zvýšený počet zbraní zabavených neonacistům i krajně levicovým extremistům na akcích konaných v průběhu roku 2007. V lednu policie zatkla v centru Prahy třicet neonacistů poté, co napadli čínské bistro a způsobili škodu přesahující 50 000 korun (2 600 dolarů) a následně pochodovali přilehlými ulicemi. Policie zadrženým zabavila velké množství zbraní.

V únoru osoudil Vrchní soud v Olomouci slovenského státního příslušníka ke třinácti a půl letům odnětí svobody za vraždu romského muže v Hodoníně v květnu roku 2007. Slovák byl shledán vinným z upálení své oběti. Vrchní soud také potvrdil rozsudek nad jeho komplicem, který oběť polil toluenem (methylbenzenem). Dva další komplici byli odsouzeni k podmíněným trestům.

V dubnu obvinil státní zástupce bývalého místostarostu ostravského obvodu Mariánské Hory/Hulváky, Jiřího Jizerského, za rasistické výroky o Romech. Na schůzi, kde se projednávala situace kolonie Bedřiška, hovořil Jizerský údajně o střílení romských občanů. V červnu okresní soud v Ostravě Jizerského zprostil obžaloby z pomluvy s tím, že nespáchal trestný čin, ani neměl v úmyslu Romy jakkoli provokovat.

V dubnu muselo být evakuováno asi třicet Romů žijících v ghettu v Přerově poté, co byla do budovy vhozena dýmovnice. Hasiči nebyli schopni původ kouře identifikovat. Asi o dvacet minut později vypukl skutečný požár v jiné části města, kde dříve žili Romové. Nebylo zjištěno, zda tyto dva incidenty měly nějakou spojitost. Policie tyto události nevyšetřovala.

V září se nacionalistická Dělnická strana, jejímiž členy jsou povětšinou skinheadi, opakovaně pokoušela uspořádat protiromský pochod předměstím Litvínova, které je osídleno převážně romským obyvatelstvem. V říjnu v Litvínově jízdní policie zabránila srážkám mezi asi čtyřmi sty neonacisty a třemi sty Romy. Dvě osoby, jeden policista a jeden demonstrant, byly zraněny a čtyři neonacisté byli zatčeni. Policie jednoho z nich obvinila z narušování veřejného pořádku. Dne 17. listopadu se opět v Litvínově střetlo asi tisíc policistů se stovkami dobře vyzbrojených pravicových výtržníků, kteří se snažili zaútočit na Romy. Asi pět set členů Dělnické strany se náhle odchýlilo od povolené trasy pochodu a vydalo se k sídlišti s převážně romskou populací. Policie se musela vypořádat také asi se třemi sty Romy, kteří byli připraveni bránit svou čtvrť. Sedm demonstrantů a sedm policistů bylo zraněno, policie zatkla patnáct demonstrantů.

Zákon zakazuje diskriminaci v zaměstnání kvůli etnické příslušnosti, Romové však i nadále čelí diskriminaci v zaměstnání i ve školách. Přesná čísla nebyla k dispozici, ale míra nezaměstnanosti se u Romů odhaduje asi na 75 %. Někteří zaměstnanci odmítají Romy zaměstnat a po úřadech práce požadují, aby jim romské uchazeče o zaměstnání neposílaly. Pokračujícím trendem z předchozích let je skutečnost, že romská komunita byla lépe organizovaná ve svých snahách čelit diskriminaci právní cestou.

Romové čelí velké diskriminaci v oblasti bydlení. Skupiny na ochranu lidských práv zmiňovaly případy, kdy některá města usilovala o nucené vystěhování Romů za údajné neplacení nájmu nebo je nutila podepisovat komplikované a nesrozumitelné smlouvy, které ve skutečnosti kráčí jejich práva, plynoucí z existujících nájemních smluv. Zákon zakazuje diskriminaci v oblasti bydlení založené na etnickém původu a ombudsman takové případy vystěhování veřejně kritizoval. Ze zákona mají však obce značnou autonomii. Také restaurace, bary a další veřejná místa občas odmítaly Romy obsloužit.

Studie z roku 2006 o životních podmínkách Romů, kterou vypracovalo ministerstvo práce a sociálních věcí, zjistila, že více než 330 ghet je obydleno téměř výlučně Romy a že jejich počet průběžně roste. Podle studie žije v těchto ghetech asi 80 tisíc obyvatel, což je více než třetina veškeré romské populace. V těchto čtvrtích jsou bydlení a zdravotní podmínky na nepřijatelné úrovni.

Stát dosud neodstranil velký vepřín nacházející se na místě koncentračního tábora pro Romy v Letech z druhé světové války údajně z důvodu nedostatku financí. Namísto toho vyčlenil 50 milionů korun (2,6 milionů dolarů) na stavbu památníku romského holocaustu v blízkosti vepřína. Pamětníci romského holocaustu tento nápad odmítli a trvali na tom, aby byl vepřín odstraněn. V květnu se několik vládních úředníků, včetně ministryně pro lidská práva a menšiny, ministra školství a místopředsedy Senátu zúčastnilo pietní vzpomínkové akce v Letech.

Stát pokračoval ve svém dlouhodobém plánu integrace romského obyvatelstva, který přijal v roce 2006. Program zajišťuje státem placené poradce, kteří pomáhají Romům při hledání zaměstnání, a umožňuje zvláštní stipendia pro romské středoškoláky. Ministerstvo práce a sociálních věcí pokračovalo ve spolupráci s nevládními organizacemi na zlepšení služeb pro romskou komunitu.

Mezirezortní komise pro záležitosti Romů, která je koordinována ministerstvem pro lidská práva a menšiny, je tvořena dvanácti zástupci vlády a čtrnácti zástupci Romů a ombudsmanem. Komise i nadále plnila aktivní roli v řešení sporů mezi romskými komunitami a jejich neromskými spoluobčany. Podporuje také antidiskriminační iniciativy v oblasti bydlení a vzdělávání. Koordinátor pro záležitosti Romů z ministerstva zahraničí plní úlohu prostředníka mezi ministerstvem a romskými skupinami, nevládními organizacemi a diplomatickým sborem.

Jiné společenské zlořády a diskriminace

Nebyly zaznamenány případy násilí nebo diskriminace osob na základě sexuální orientace.

Nebyly zaznamenány případy diskriminace HIV pozitivních osob.

Oddíl 6 Práva pracujících

a. Právo na sdružování

Zákon chrání právo pracujících zakládat odborové organizace a vstupovat do odborových organizací dle vlastní volby bez předchozího souhlasu státních orgánů či nadměrných požadavků a pracující svého práva v praxi využívají. Zaměstnanci zpravodajských služeb a bezpečnostních složek, včetně policie, vězeňské služby a armády, nesmějí být členy odborů. Členství v odborech se průběžně snižuje a v současné době je organizováno méně než 15 % pracovníků. Asi 75 % odborářů

je sdruženo v Českomoravské konfederaci odborových svazů, celostátní zastřešující odborové organizaci.

Zákon umožňuje odborům vyvíjet činnost bez vnějšího zásahu a v praxi je toto právo chráněno. Pracující mají právo na stávku, jestliže selžou vyjednávání, s výjimkou pracovníků v klíčových sektorech, mezi které patří zdravotnictví, jaderná energetika, ropovody a plynovody, řízení letového provozu, hasiči a telekomunikace. Pracovníci v těchto odvětvích mají nárok na mediaci. Zákon odborům ukládá, aby zaměstnavateli předložily seznam stávkujících alespoň jeden den před konáním stávky.

b. Právo organizovat se a právo na kolektivní vyjednávání

Zákon umožňuje kolektivní vyjednávání, které je obvykle vedeno mezi odbory a zaměstnavateli v rámci firmy. Možnost kolektivního vyjednávání je omezenější u státních zaměstnanců, jejichž mzdy jsou upraveny zákonem. Zákoník práce, který vstoupil v platnost v prosinci 2007, rozšířil možnost kolektivního vyjednávání jak ve veřejném, tak i v soukromém sektoru.

Zákon zakazuje diskriminaci odborů. Konfederace odborových svazů však zaznamenala ojedinělé případy skrytých forem diskriminace, ale neobdržela žádnou konkrétní stížnost.

V České republice nejsou volné exportní zóny.

c. Zákaz nucené nebo povinné práce

Zákon zakazuje nucenou nebo povinnou práci včetně práce dětí. Objevily se však informace o tom, že docházelo k obchodování žen a dětí za účelem sexuálního vykořisťování či nucených prací. Speciální jednotka policejního Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu se zaměřuje na vyšetřování případů nucené práce. Vláda ukončila svůj program přijímání severokorejských pracovníků v České republice na práci v textilních továrnách. Platnost jejich pracovních víz vypršela v únoru a nebyla obnovena.

d. Dětská práce a minimální věk zaměstnanců

Stát účinně uplatňuje zákony a opatření na ochranu dětí před vykořisťováním prací. Zákon stanoví minimální věkovou hranici pro práci na 15 let, ale děti s postižením mohou pracovat již od čtrnácti let, pokud prošly speciálním odborným výcvikem. Pracovní podmínky pro děti ve věku od 15 do 18 let podléhají přísným normám bezpečnosti práce. Ministerstvo práce a sociálních věcí účinně dohlíží na dodržování těchto norem.

Děti byly v rámci státu obchodovány za účelem sexuálního vykořisťování.

e. Přijatelné pracovní podmínky

Ministerstvo práce a sociálních věcí stanoví minimální mzdu a dohlíží na její dodržování. Minimální mzda je osm tisíc korun (415 dolarů) měsíčně a v kombinaci se sociálními dávkami pro osoby s nízkými příjmy zajišťuje pracovníkovi a jeho rodině přijatelnou životní úroveň. Zákon stanoví čtyřicetihodinový pracovní týden, dva dny odpočinku a placenou přestávku v trvání alespoň třicet minut během běžné osmihodinové směny. Na základě souhlasu zaměstnance může zaměstnavatel zavést až osm hodin přesčasu týdně. Místní úřady práce mohou povolit další přesčasy. Příplatky za přesčas se řídí ustanoveními pracovní smlouvy. Podle Mezinárodní organizace pro migraci však nebyly v případech migrantů standardní pracovní podmínky vždy dodržovány.

Český úřad bezpečnosti práce účinně kontroluje dodržování zdravotních a bezpečnostních norem. Zaměstnanci mají právo odmítnout práci, která ohrožuje jejich život nebo zdraví, aniž by riskovali ztrátu zaměstnání. Toto právo je i v praxi uplatňováno.